

- Петрова, Е. (1976). Система на трудовото възпитание в предучилищната възраст. Годишник на СУ „Кл. Охридски“.
- Петрова, Е. (1986). *Интегративни функции на играта в педагогическия процес*. София: Народна просвета.
- Петрова, Е. (1993). *Комплексни функции на играчката*. Бургас: УИ „NOVISSIMA-VERBA“.
- Петрова, Е. (1984). *Социалното и емоционалното възпитание на децата от предучилищна възраст в колективната дейност*. Годишник на СУ „Кл. Охридски“, том 77.
- Петрова, Е. (1985). Компютризираната игра в обучението и възпитанието на децата. *Предучилищно възпитание*, 5.
- Петрова, Е. (1987). Играчката и възпитанието на съвременното дете. София: *Предучилищно възпитание*, 6.
- Петрова, Е. (1994). Функции на компютризираната дидактическа игра в педагогическия процес. *Педагогически алманах*, 1 – 2.

ANOTHER LOOK AT THE THEORY OF PROF. ELKA PETROV CHILD'S PLAY

Abstract. There is hardly any other representative of theoretical thought and applied implementation in Bulgarian pedagogic reality that has achieved such undisputed peaks, with hers insights and depth of analysis demonstrating leadership in the implementation of play activities and socialization of the child, as does Prof.. Elka Petrova, DSc. In this paper an attempt is made by the position of the teacher in the nursery, to look at this natural treasure left by Prof. Petrova in psychological and pedagogical justification of the game and its place in the life of children. This look is made both in the direction of “the concept of the unity of the main activities” and “setting the game activity” as well as „requirements for the children’s toys”.

✉ **Mrs. Zoya Kostova**
Kindergarten № 6
Blagoevgrad, Bulgaria
E-mail: kzkostov@abv.bg

*Shared Experience
Споделен опит*

ПРОЕКТНО БАЗИРАНОТО ОБУЧЕНИЕ В НАЧАЛЕН ЕТАП НА БЪЛГАРСКОТО УЧИЛИЩЕ

Милена Борисова
СОУ „Иван Вазов” – Плевен

Резюме. Статията представя предимствата на обучението чрез проекти, неговата същност и логически етапи при решаването на проблеми чрез разкриването и предоставянето на възможност за изява на способностите на всяко дете.

Keywords: project based learning, initial stage education, Bulgarian school

Новите образователни практики през последните години представят на дневен ред нови методи и технологии на работа с ученици, основно място сред които заема работата по проекти, при които знанието е продукт на дейността. Според него училището трябва да утвърждава активен живот в настоящето, за да подготвя за бъдещето (Рогачева, 2004: 90 – 96). Учениците се учат, докато изследват, създават, конструират решения на проблемите.

При прилагането на проектното обучение се очертават много предимства. Дава се изключителна възможност на учениците да са в центъра на процеса на обучение като активни участници и откриватели на нов опит и познание, а на учителите – да са съветници и помощници, които създават подходяща учебна среда за самостоятелна и творческа работа на учениците. Това води до повишаване качеството на образователния процес и мотивацията за учене, като учениците задълбочават знанията си по конкретна тема и планират работата си, съобразно с набелязаната цел. Работата независимо и в екип позволява всеки ученик да се включи с любими дейности и силни страни, като максимално допринася за общата работа и му позволява да оцени приноса на останалите участници, като се подкрепят и заедно решават проблеми и преодоляват конфликти. Общата цел – решаването на проблема, обединява участниците, изглажда противоречията, стимулира сътрудничеството.

Обобщено виждане на мястото на проекта в обучението по природни науки предлага Г. Хегедюш: „...креативността, моделът, моделирането и проектът образуват едно цяло. Креативността е целта и решението, моделът и

моделирането – функцията и формата на ученето, докато проектът представлява рамката на организацията на обучението“ (Хегедюш, 2007: 39).

Навлязло в българското училище в началото на 90-те години на миналия век, то се основава на организиране на целенасочената дейност на ученика в съответствие с неговите лични потребности, интереси и нагласи, като се достига до значими резултати и се изпитва удоволствие от участието в образователния процес. Основна характеристика се явява решаването на теоретически и практически значими задачи, което се основава на тясна връзка с живота на учениците.

За да бъдат ефективни планирането, контролът и управлението на проекта, той трябва да има пряка жизнена опора за учениците, т.е. проблемът да произлиза от заобикалящата ги среда, от техния живот. Тогава се изработва проектно решение на проблема, ражда се, изгражда се проектът и чрез неговото изпълнение се постига значимо и реално решение. Проектно базираното обучение се отличава с разчленяването и планирането на целия проект на отделни дейности.

Движеща сила в проектно ориентираното обучение са учениците и това е най-голямата ценност, защото проблемите, по които се работи, идват от живота им, движат се от тях и решаването им е значимо за учениците.

В този смисъл учениците от IV клас, работейки по програмите на Джуниър Ачийвмънт, някак неусетно се научиха и започнаха да организират свои проекти и работят по тях. Сами чертаят стъпките и в ход иницират решения, които решават проблема, по който се работи. Станаха емоционално чувствителни за заобикалящите ги социално значими проблеми и трудности, които идентифицират и искат да решат. Ценното в този момент е учителят да им съответства и да улови нагласите, за да се постави проблемът пред целия клас, защото работата в екип е друг важен момент от целия процес. Обсъждането и насочването към следващите етапи играе силна мотивираща функция и е от голямо значение за успешното приключване на проекта. Понякога този етап продължава по-дълго, но веднъж поставена, идеята работи и когато назрее решението, проблемът се изчиства и се поставя в явен вид пред учениците от самите тях, така се формулира темата на проекта.

Тогава се преминава към следващия етап, който развива преди всичко общообразователните научноизследователски умения и способности, рефлексивност, самооценка. Развиват се не само умения, но и личностните компетентности, т.е. умения, пряко свързани с опита от прилагането им в практическата дейност. Включват се с висок приоритет и познавателните нагласи и интереси на учениците. Започва планирането на действията за преодоляването на проблема, развиването на стратегии, като най-важният момент са конкретните операции, време, срокове, т.е. действеният процес, стъпките за изпълнение. В плана се определят приоритетите, към които са насочени усилията за раз-

работване на проекта. Неусетно започват да се обособяват екипите, отборите, които разработват отделните задачи по изпълнението на проекта.

След избора на темата и сформирането на работните екипи по проекта, всеки от тях определя продукта, който ще се изработи, и предметите, които ще бъдат включени, защото на всеки етап следва да има конкретен продукт, който бележи стъпките, по които се преминава. Понякога се налага по-дълъг период да се набира необходимата информация и да се оперира с нея, но това е важен базисен момент, чрез който обучаемите развиват своите познания за съдържанието на темата под формата на умения за научни изследвания и подходи за решаване на проблемите. Особено внимание се отделя на познавателните потребности и интереси на учениците, провеждащи в рамките на проекта свое собствено изследване, което способства тяхното израстване. Освен чисто информативната страна се налага и материално обезпечаване на дейностите. Понякога се налага излизане от класната стая и пренасянето на работата в истинския живот, което е много ценно за връзката на обучението с практиката. Създават се реални контакти с родители, специалисти и хора свързани с проблема, които се превръщат в партньори, доброволци, подкрепящи и помагачи на учениците. Това дава допълнителна сила и ценност на идеята, децата стават значими в очите на възрастните, които откриват нови и неподозирани качества у децата, заявяващи реални възможности за равнопоставено партньорство.

Изпълнението на дейностите от различните екипи може да се сравни с кипене, което при по-малките ученици има нужда от координация и съответстване в отделни моменти, защото възникват трудности, нови задачи и се налагат промени в хода на екипните дейности. Осъществяването на планираните дейности за изготвяне на проектния продукт е съпроводен с огласяването на работата, защото така повече хора се запознават със замисъла и идеята. Примерът е важен и за останалите ученици, особено когато проблемът, по който се работи, има широк социален отзвук. Учителят има важна задача да подкрепя и преценява моментите, в които учениците сами успяват и се справят с трудности и такива, в които дискретно може да се намеси и незабележимо да окаже помощ. По правило групата работи в екип, като заедно се планират и изпълняват отделните дейности – следи се времето за работа по проекта и се изготвят отделни продукти за отчитане в хода на работата.

През цялостното изпълнение е необходимо връщане към основния проблем и целта, която движи дейностите при решаването му. Събирането на готовите работни материали позволява на учителя систематично да проследява напредъка на екипите във времето, отразявайки натрупаните знания, умения и компетентности, което води до по-лесно оценяване на процеса и продукта на базата на натрупаните „доказателства“. Те са и допълнителен мотивиращ фактор след приключване на отделни етапи от проекта, които играят

ролята на отправна точка за по-нататъшната работа и развитие на рефлексията. Позволяват да се даде отговор на въпросите „Къде стигнахме?“ „Какво още ни остава?“ и очертаването на бъдещи перспективи за решаване на проблема.

Представянето на резултатите може да стане само пред класа, като всички са в течение на случващото се, но обективизирането и представянето в цялостен завършен вид на целия проект играе ролята на равностметка и става отправна точка за продължаващо обучение, за ученето през целия живот. Учениците в явен вид получават оценка за своята работа, разбират, че са се справили, чувстват се силни, значими и успешни.

Друг момент е представянето на резултатите да стане публично под различни форми- текст, устни изказвания, драматизация, брошура, плакат, модел, статия или презентация, да бъде представена работата по проекта и резултатите в медиите, но това да стане пред гости, имащи интерес към темата. В този случай презентирането носи по-висок емоционален заряд и подготовката на материалите е по-въздействаща и атрактивна. Начинът се подбира от участниците, в зависимост от темата на проекта и работата по него, както и целта, която се търси. Но какъвто и начин да се избере, важни са отделните, малките стъпки по пътя, които извървяват учениците, работейки и учейки се сами да планират своята дейност. При представянето на резултатите се очертава проблема, темата, целите. Работният екип демонстрира резултата от работата по проекта, като описва ролята и приноса на всеки един, коментират се трудностите и проблемите, с които се е сблъскал екипът в процеса на реализирането на продукта, както и опитът, който е получен от работата по проекта. Участниците споделят интересни лични гледни точки в процеса на работата, извеждат ценните за всеки постижения.

От голямо значение е оценката на работата по проекта. С оглед специфичните възрастови особености на малките ученици тя присъства във всеки етап от изпълнението му. Но в края се прави равностметка за участието и приноса на всеки ученик във всички етапи, генерирането на идеи и способността за взимане на решения и решаването на проблеми. Работата в екип и носенето на отговорност, изслушването и съобразяването с останалите, прилагането на получените съвети, както и даването на такива. Умението да отстояваш собственото мнение, но и да се съобразяваш с останалите. И не на последно място – да представиш добре цялостната работа на екипа, умението да изготвиш презентация и да застанеш зад свършената работа с гордост и доволен от решения проблем.

Проектният метод е пряко насочен към творческата саморазвиваща се личност, като учи учениците на самостоятелност, отговорност и увереност в собствените възможности и по този начин стимулира бъдещото им развитие. Това е причината учениците от IV клас на СОУ „Иван Вазов“, Плевен да запо-